Komission tiedonanto talouspolitiikan EU-koordinaation arviosta

E 14/2020 vp Valtioneuvoston selvitys

Tero Kuusi | Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA | 8.2.2022

EU:n finanssi- ja talouspolitiikan koordinointi ja säännöt

Suomen kanta vastaa pitkälti Etlan käsityksiä talous- ja finanssipolitiikan koordinoinnin lähtökohdista. Kuten selvityksessä todetaan, talous- ja rahaliitossa on ensisijaisen tärkeää, että vastuu talouspolitiikasta kuuluu jäsenvaltioille itselleen, perussopimusten mukaisesti. Se edellyttää vastuullista finanssipolitiikkaa, joka synnyttää liikkumavaraa huonoja aikoja varten.

Keskimäärin EU:ssa velkaantuminen ei ole vähentynyt nousukausilla eikä riittäviä taloudellisia puskureita ole luotu laskukausia varten, vaikka jäsenvaltioiden talouspolitiikkaa on pyritty ohjaamaan jo pitkään yhteisillä säännöillä.

Onkin perusteltua sanoa, että nykysäännöt ovat epäonnistuneet finanssipolitiikan ohjaamisessa.

Toimiville finanssipolitiikan säännöille on tarvetta

Toimivilla finanssipolitiikan säännöillä pyritään rajoittamaan hallitusten taipumusta alijäämiin ja ohjaamaan toimia sekä suhdannetasausten että pitkän aikavälin finanssipolitiikan kestävyyden kannalta optimaaliseen suuntaan.

Vapaa finanssipolitiikka painottaa kovin usein enemmän lyhyen aikavälin ja paikallisia tavoitteita kuin pitkän aikavälin ja monikansallisia tarpeita. Erityisesti valuuttaunionissa on perusteita säännöille, jotka ohjaavat vastuulliseen finanssipolitiikkaan.

- Pahimmillaan ylivelkaantumisen aiheuttama velkakriisi välittyy rahoitusmarkkinoiden kautta rahaliiton muihin jäsenmaihin ja syntyy negatiivisia ulkoisvaikutuksia ja pahimmillaan systeemisiä sokkeja.
- Jäsenmaan liiallinen velkaantuminen on riski myös keskuspankin itsenäisyydelle, sillä keskuspankin voi olla mahdotonta olla pelastamatta -- mandaattinsa vastaisesti -- ylivelkaantunutta valtiota finanssikriisin välttämiseksi.

Sääntöjen kehittäminen

Jäsenmaiden finanssipolitiikan vapauden ja vastuun yhteensovittamiseksi on löydettävä tasapaino, jossa säännöt ovat riittävän yksinkertaisia, jotta niiden noudattamista voidaan helposti seurata, ja niiden valvonta on riittävän tehokasta, jotta yhteisvastuuseen päädyttäisiin riittävän harvoin.

On tärkeää, että uusissa säännöissä nostettaisiin pitkän aikavälin velkakestävyystavoite selkeämmin esiin ja toteutettaisiin sen valvonta tehokkaammilla lyhyen aikavälin mittareilla, erityisesti menosäännöllä.

- Samalla menosääntöä tulisi muokata entistä vastasylkisemmäksi ja korvata rakenteellinen alijäämä finanssipolitiikan operatiivisena mittarina.
- Vastuu talouspoliittisista päätöksistä ja niiden seurauksista tulisi palauttaa täysimääräisesti jäsenmaille ja kansallisten valvojien asemaa vahvistaa

Valtioneuvoston selonteosta ei käy ilmi, onko Suomi jo varautunut ehdottamaan konkreettista vaihtoehtoa, sääntökehikon muutosta tms., joka olisi näiden periaatteiden mukainen. Etlan konkreettinen ehdotus on linjassa Suomen kantojen kanssa ja se on Suomen hallituksen käytettävissä.

- Ehdotus on esitelty julkaisuissa Kuusi, T. ja Puonti, P. (2021) Keep It Simple, Not Stupid – Kuinka pelastaa EU:n finanssipoliittiset säännöt?, Etla raportti

Elpymis- ja palautumistukiväline ja sen kohdentaminen

Sekä EU:n elpymis- ja palautumistukiväline että työttömyysriskien lieventämisen tukiväline tulisi pitää kertaluonteisena vastauksena koronakriisiin ja vastuu talouspolitiikasta näin jättää jäsenvaltioille itselleen myös tulevaisuudessa.

Hallitus on valmis selvittämään pysyvien järjestelyjen tarvetta, hyötyjä ja riskejä. Yksittäisen jäsenmaan, kuten Suomen, ja koko euroalueen näkökulmasta tarkasteltuna hyödyt ja riskit voivat näyttäytyä erilaisina, eikä punninta näiden välillä ole suoraviivaista.

- Elpymis- ja palautumistukivälineestä saatujen varojen kohdentamisessa pitäisi priorisoida voimakkaasti niitä toimenpiteitä, joiden toteuttamisesta ja koordinoinnista EU-tasolla syntyy lisäarvoa.
- Teemoina vihreän siirtymän tukeminen, digitalisaatio ja yleisemmin tutkimus- ja kehitystoiminta ovat lähtökohtaisesti alueita, joilla EU-tasoista lisäarvoa voisi syntyä.
- Samalla taloutta vahvistavaa elinkeinorakenteiden uudistamista ja tuottavuuden kasvua pitäisi tukea tehokkaalla tavalla.
- Yhteisen elvyttävän finanssipolitiikan on arvioitu myös helpottavan Euroopan keskuspankin rahapolitiikan ylikuormittumista, mutta inflaation kiihtyminen on ainakin toistaiseksi poistamassa tämän ongelman.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Puh. 09 609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki